

Tájkarakter, fejlesztési igények és településrendezési kihívások

a Balaton térségében

dr. Borbély Sarolt

Közlekedési és Beruházási Minisztérium

Térségi Tervezési Főosztály

2026. október 3.

» DRASZTIKUS BEAVATKOZÁSOK történelmi távlatból nézve

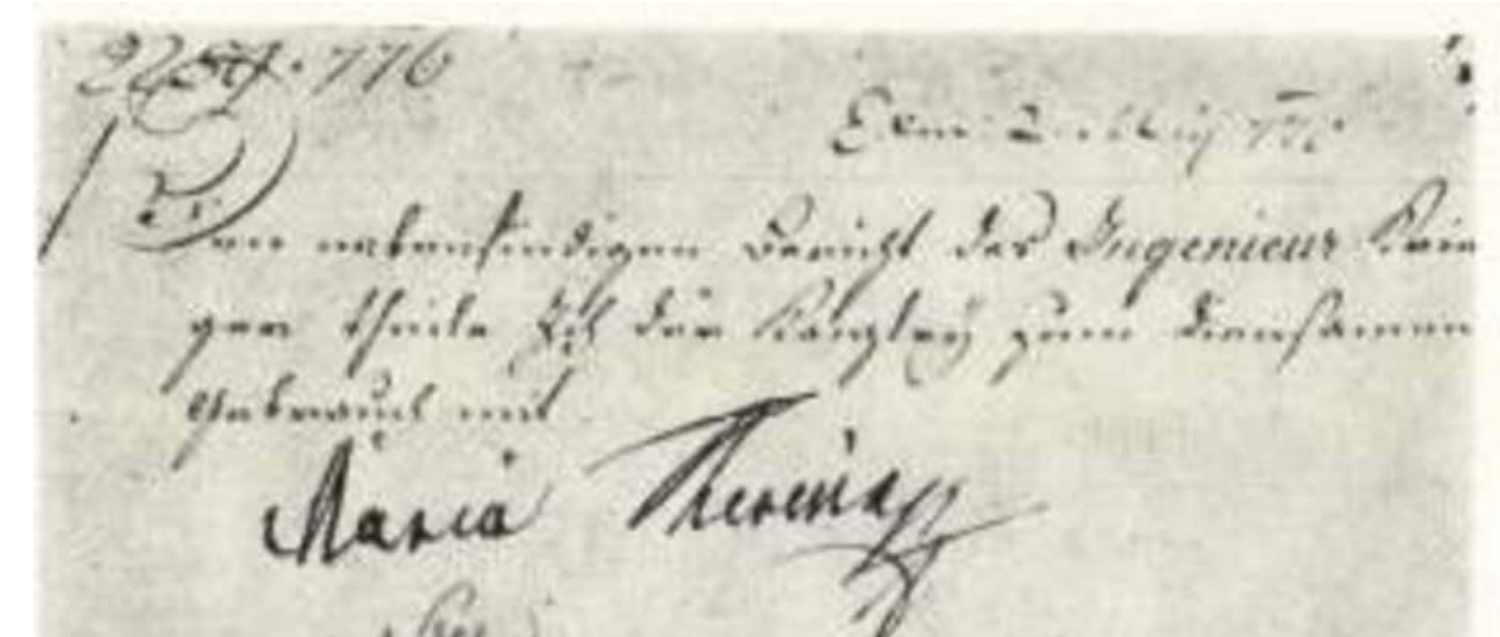

A Balaton lecsapolásának terve: 1766, 1834, 1960s

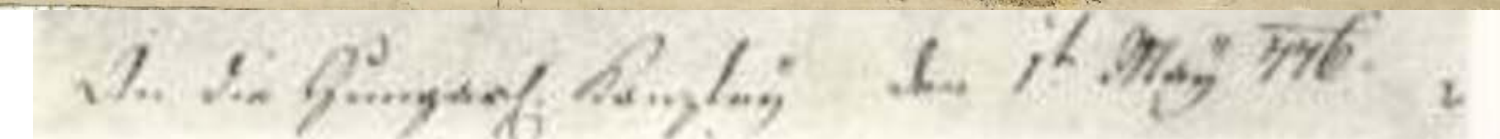
„Haszontalan, bűzös, mocsaras tó”

Krieger Sámuel, 1766: a víz elvezetését követően csak egy kis csatorna vezetett volna végig a tó közepén

Beszédes József, 1834: 336 km² terület maradt volna meg, azaz a jelenlegi fele, a vízszint 4 méterrel való csökkentésével

Pap János, 1960s: kukoricaföldet képzelt a tó helyére

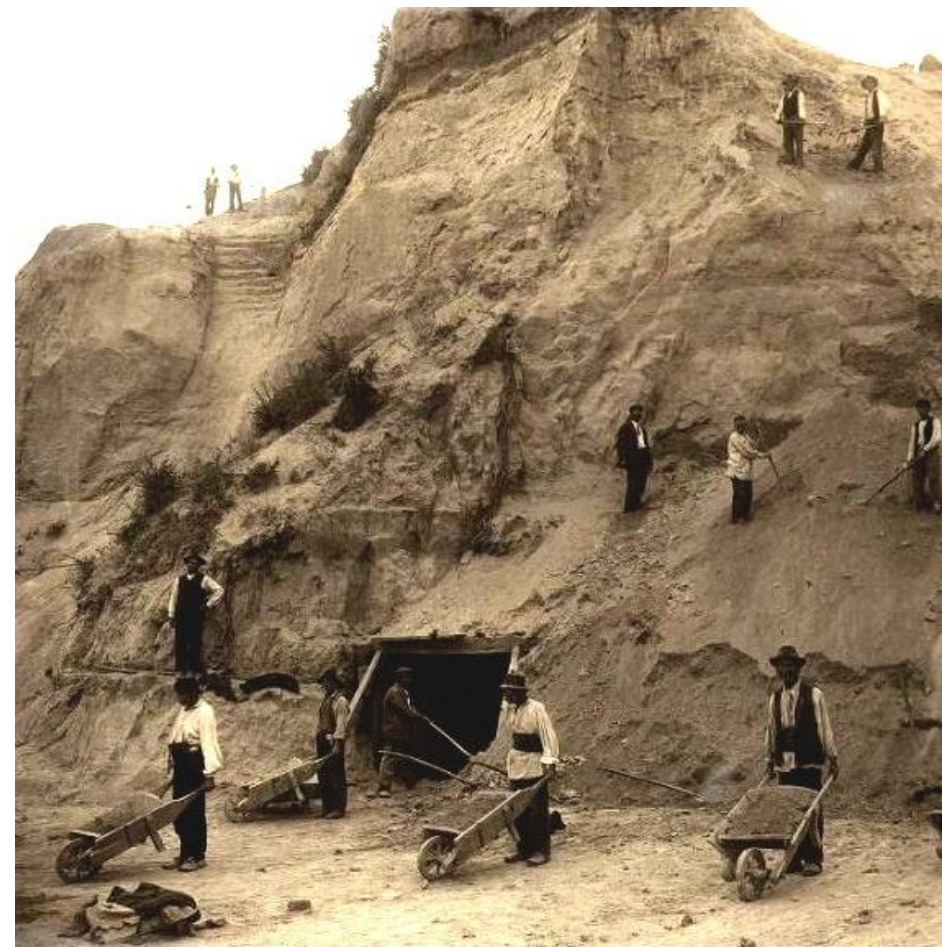
A vasútépitési munkák, 1861

A Balaton mai alakja, illetve a XIX. századi lecsapolás (amely közel 1 méterrel csökkentette a tó vízszintjét) egy **vasútmérnöki szarvashibának** köszönhető.

A Déli Vasút vonalának építésekor ugyanis a helyi viszonyokat nem ismerő mérnökök egyszerűen figyelmen kívül hagyták a tavat illetve a tényt, hogy a tervezés és építés idején a Balaton vízszintje épp rekord alacsonyan állt.

A Sió-csatorna építése

Partvédművek, feltöltések 1904 -

Fonyód-Bélatelep, 1914
Kezdetleges partvédelem cölöpökkel

Balatonőszöd (Balatonszemes), 1936

Beton partvédőmű alapozása

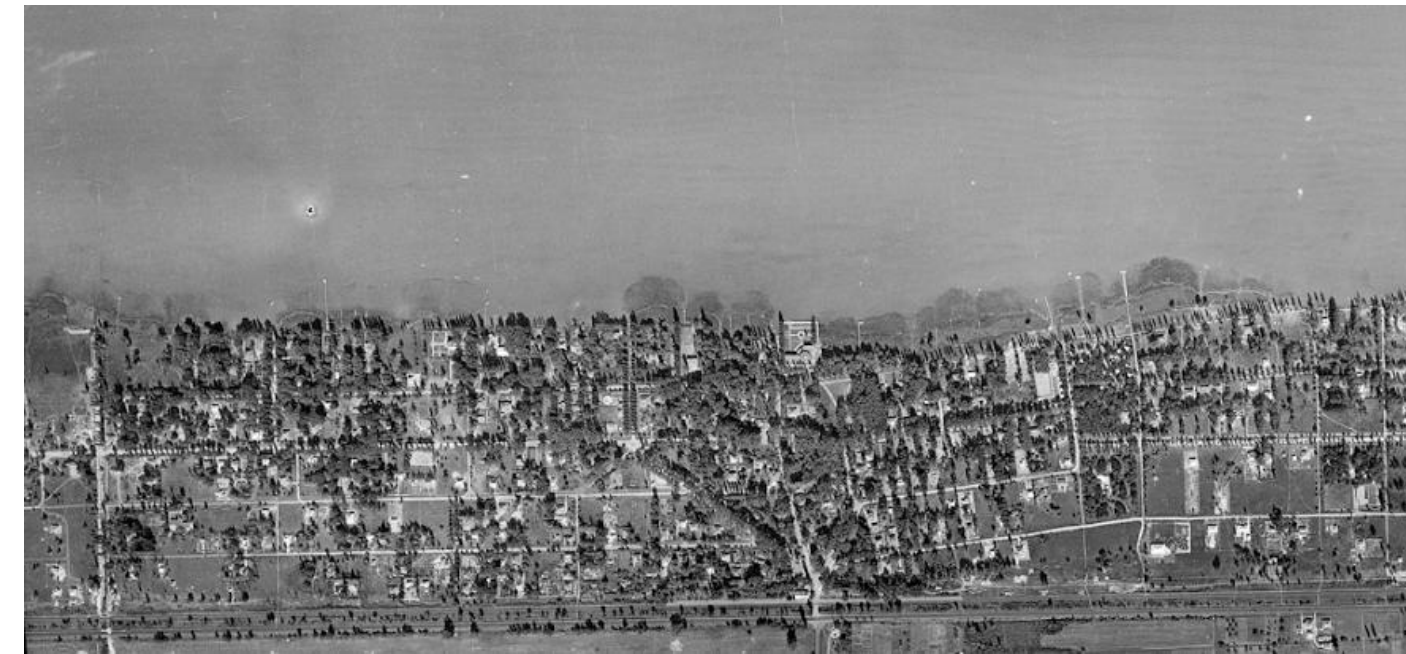
Balra a munkát segítő ideiglenes gát, jobbra a feltölteni kívánt terület

Partvédművek, feltöltések 1960s – 1970s

Zamárdi,
1966 és 1975

A Balaton déli partja mentén a víz az utóbbi ötven év alatt mintegy 500 holdat rabolt el.

1961:

*51 km partvédőmű.,
90 km előtt nádas van,
54 km part van a víz és jég rongáló hatásának kitéve*

Siófok (Ezüstpart)
1959 és 1975

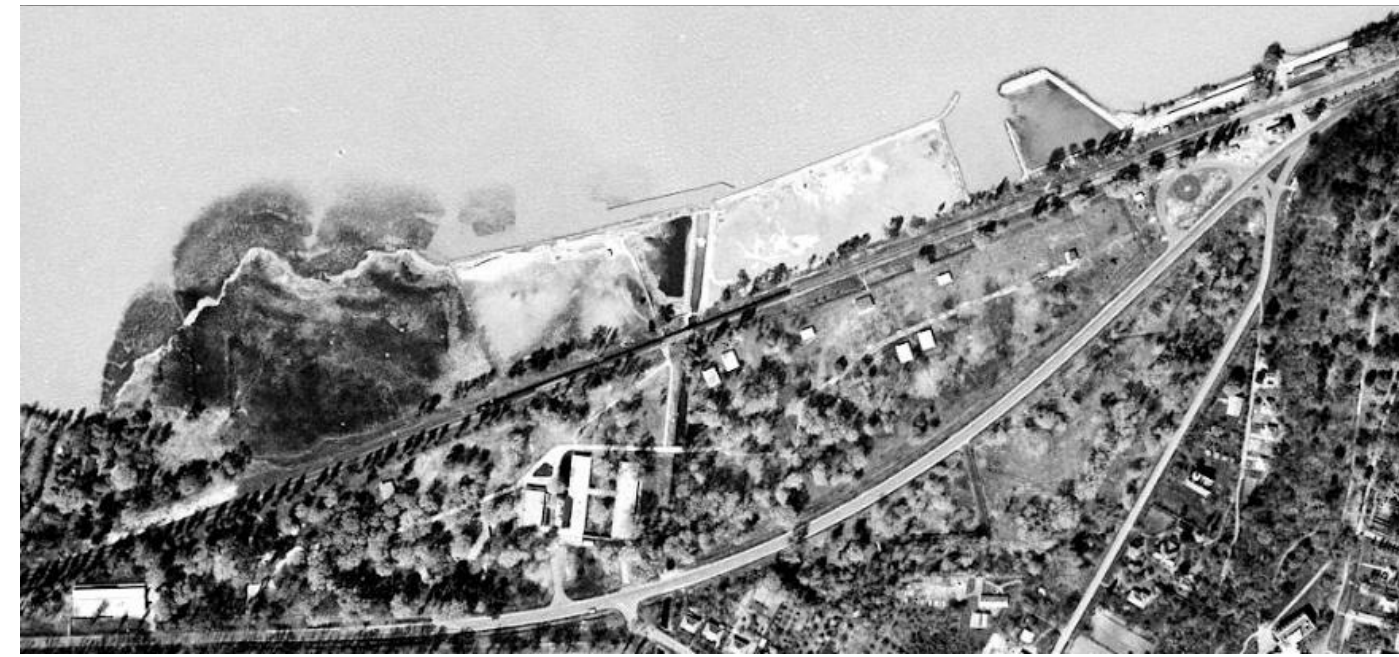
Partvédművek, feltöltések 1960s – 1970s

Balatonboglár
1976

Siófok (Aranypart)
1979

Fonyód-Bélatelep
1967

Zamárdi
1966

Balatonföldvár
(Nyugati strand)
1966

Apartmanházak, kikötők 2015 -

Alsóörs
(Ypsilon Yacht Club
és Pelso Bay)

Szántód
(Balaland)

TÁJKARAKTER, FEJLESZTÉSI IGÉNYEK ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI KIHÍVÁSOK A BALATON TÉRSÉGÉBEN

Balatonvilágos,
(meghiúsult
beruházás)

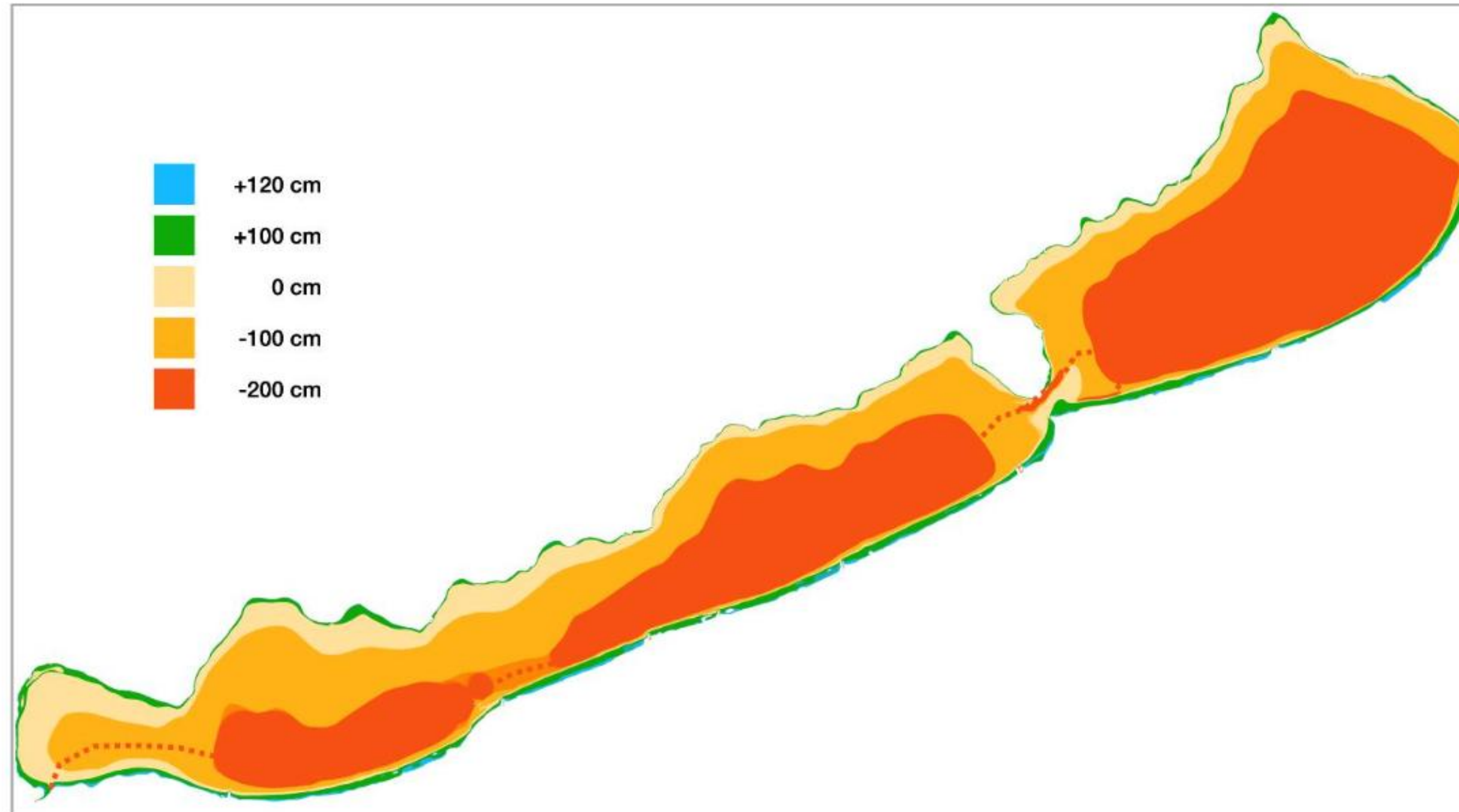

Balatonakali
(Sósi földek)

Fonyód
(Cordia)

Fogyóban a Balaton vize

Párolgási sebesség a hőmérséklettel exponenciálisan és nem lineárisan növekszik.

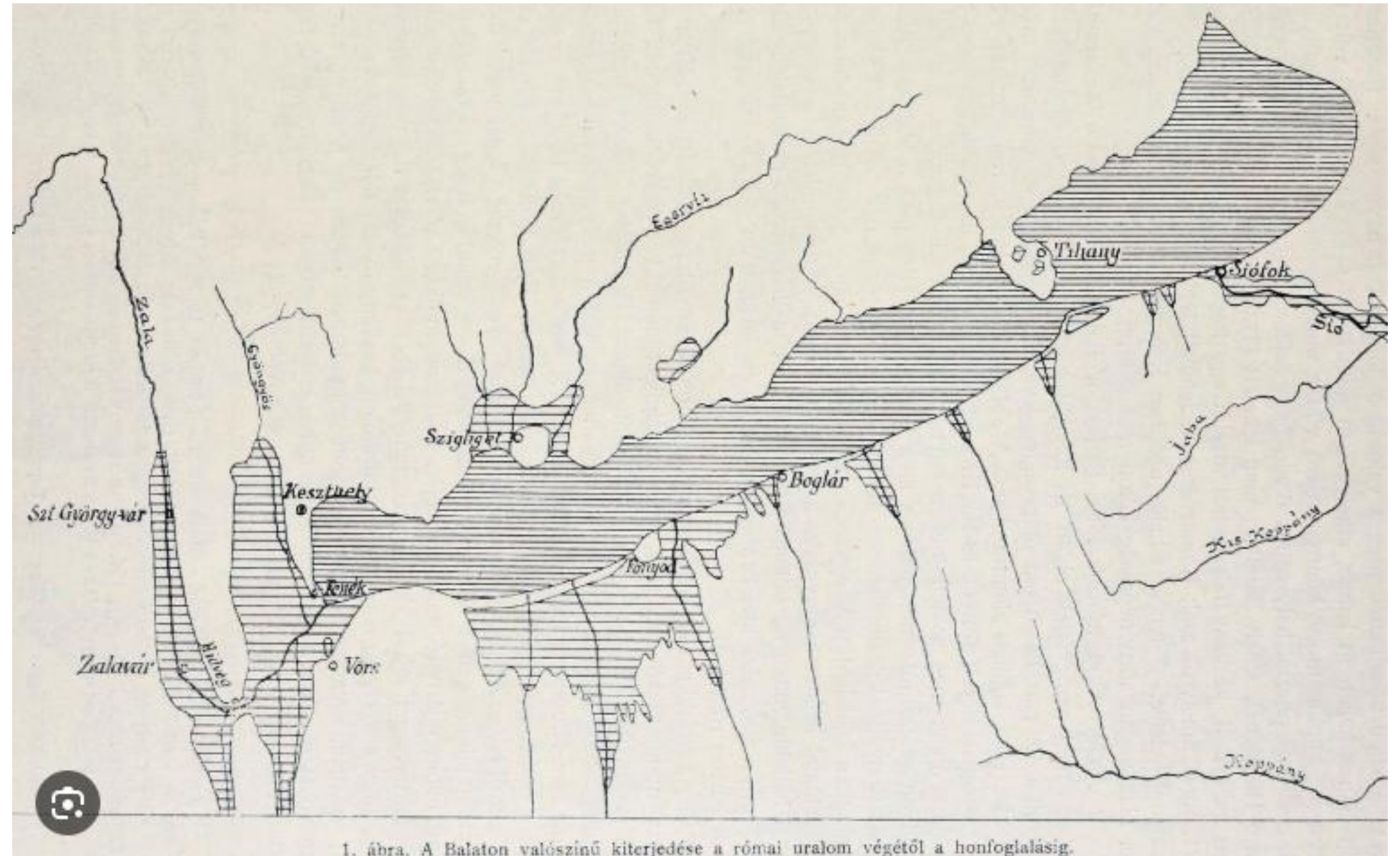
Vízpótlás: Drávából, Dunából, (Rábából)

Technikailag megoldható, ökológiailag erősen kérdéses.

**Lesz egy sekély, mocsaras tavunk –
vízpótlással legfeljebb néhány évvel
később.**

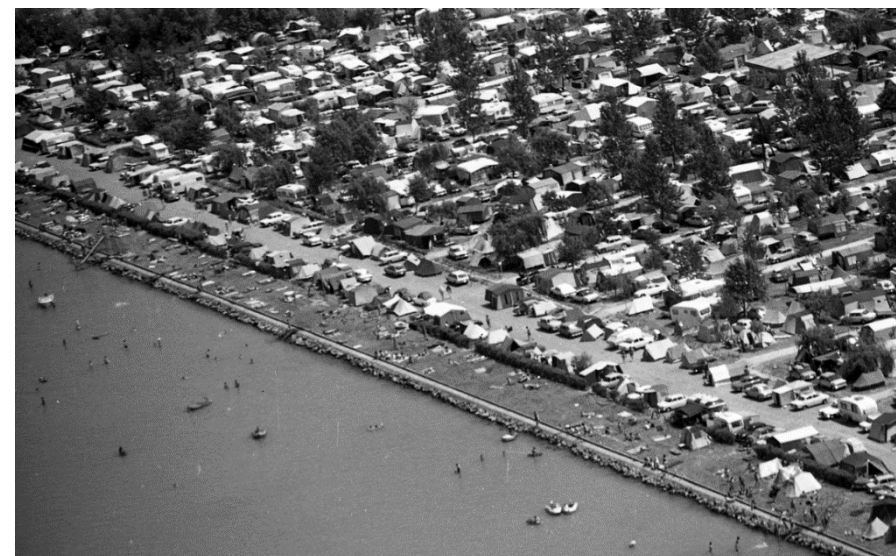
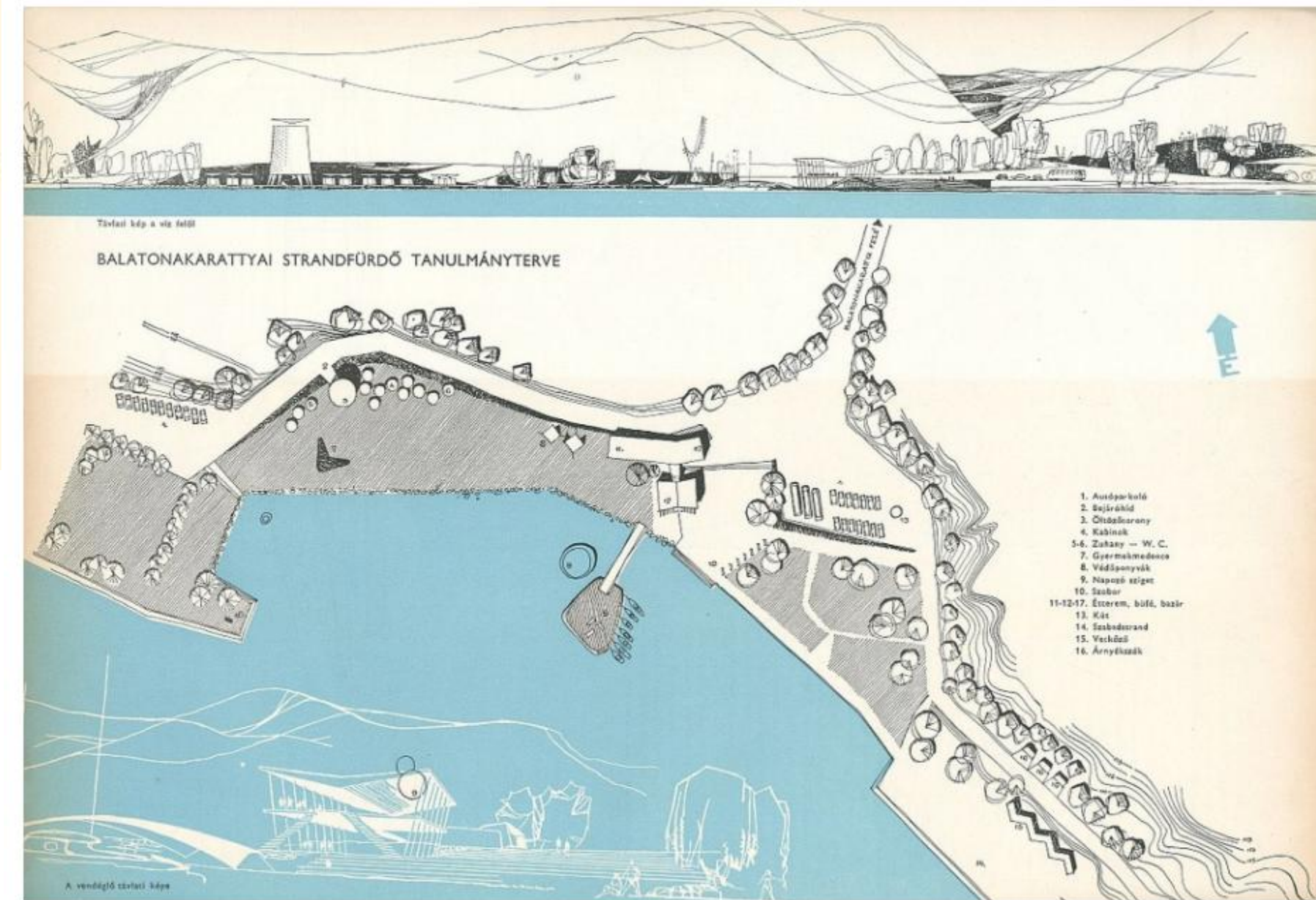
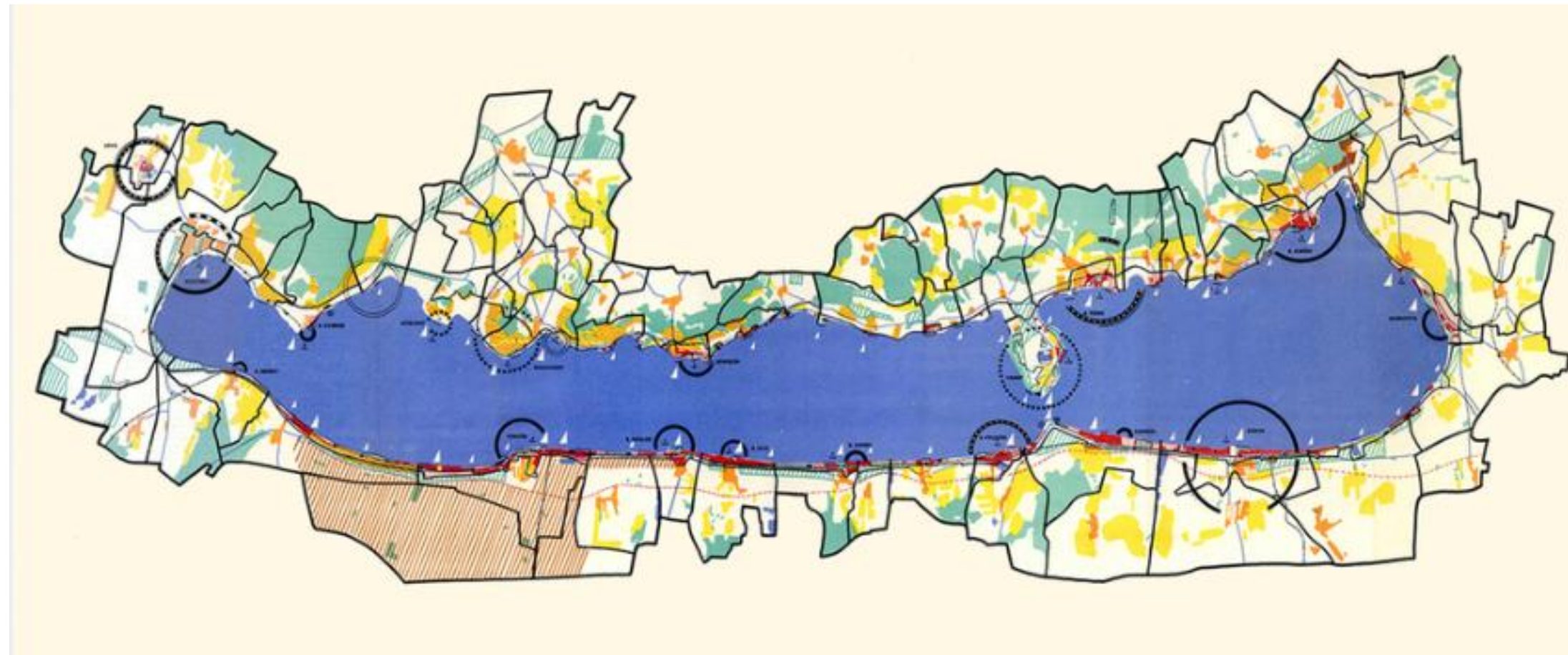
A Balaton potenciálisan nyílt vízként megmaradó részének kiterjedése különböző nyugalmi vízállásoknál.
Az egyes extrém küszöbök elérési ideje: 0 cm: 2078/2083, -100 cm: 2081/2086, - 200 cm: 2088/2095

» BALATONI területi tervek

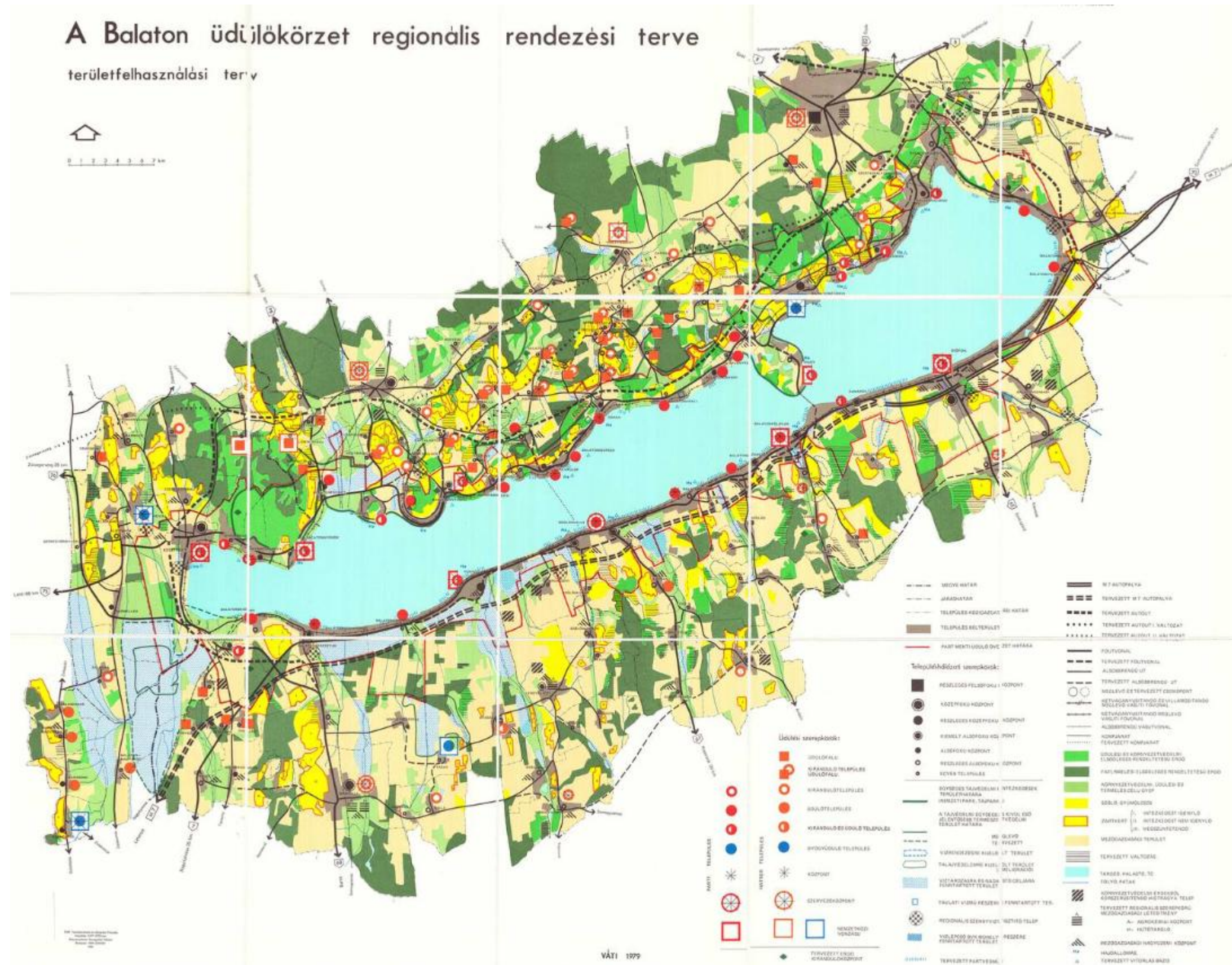
1. ábra. A Balaton valószínű kiterjedése a római uralom végétől a honfoglalásig.

Balaton-környéki regionális tervvázlat, 1957

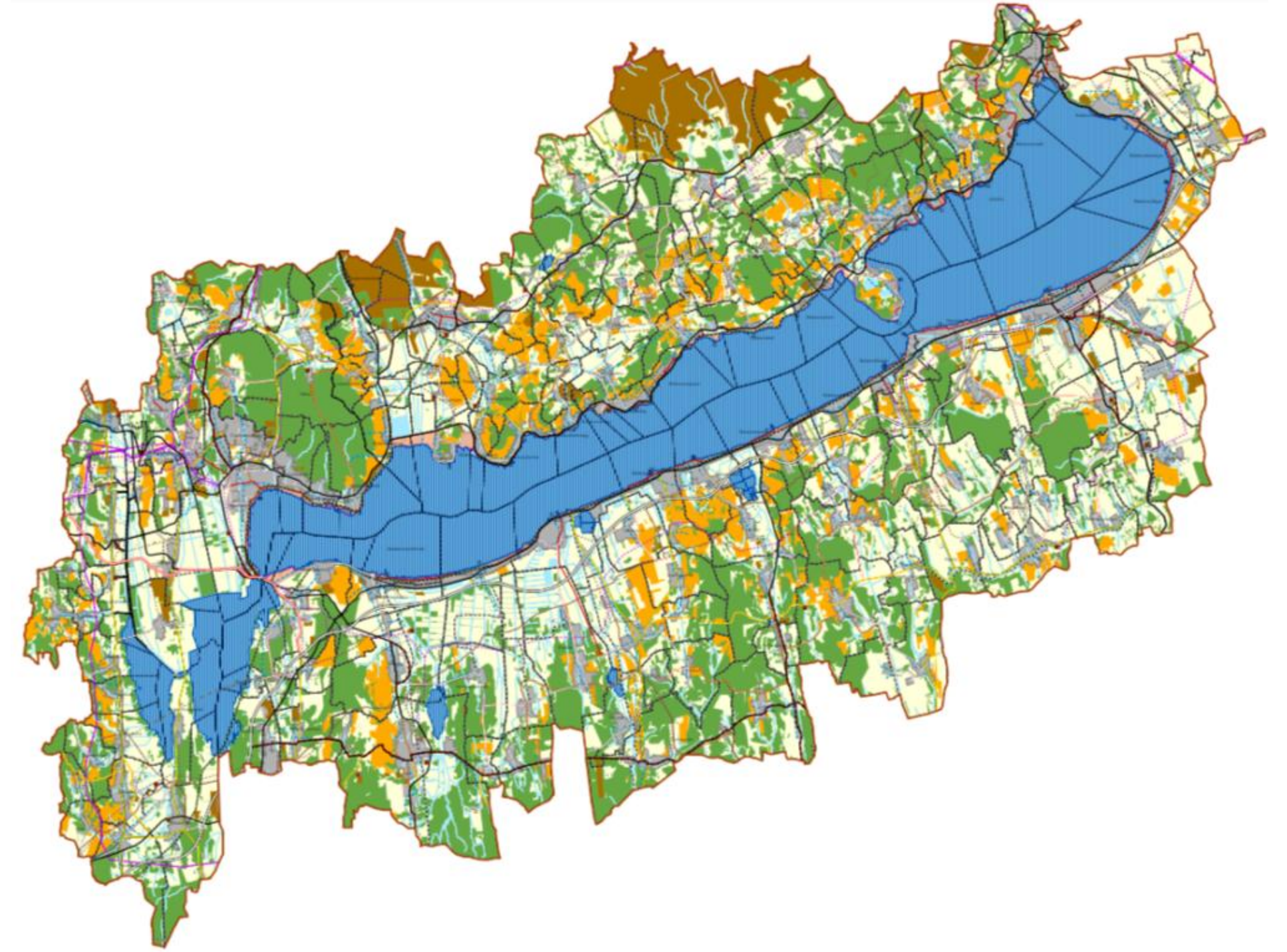
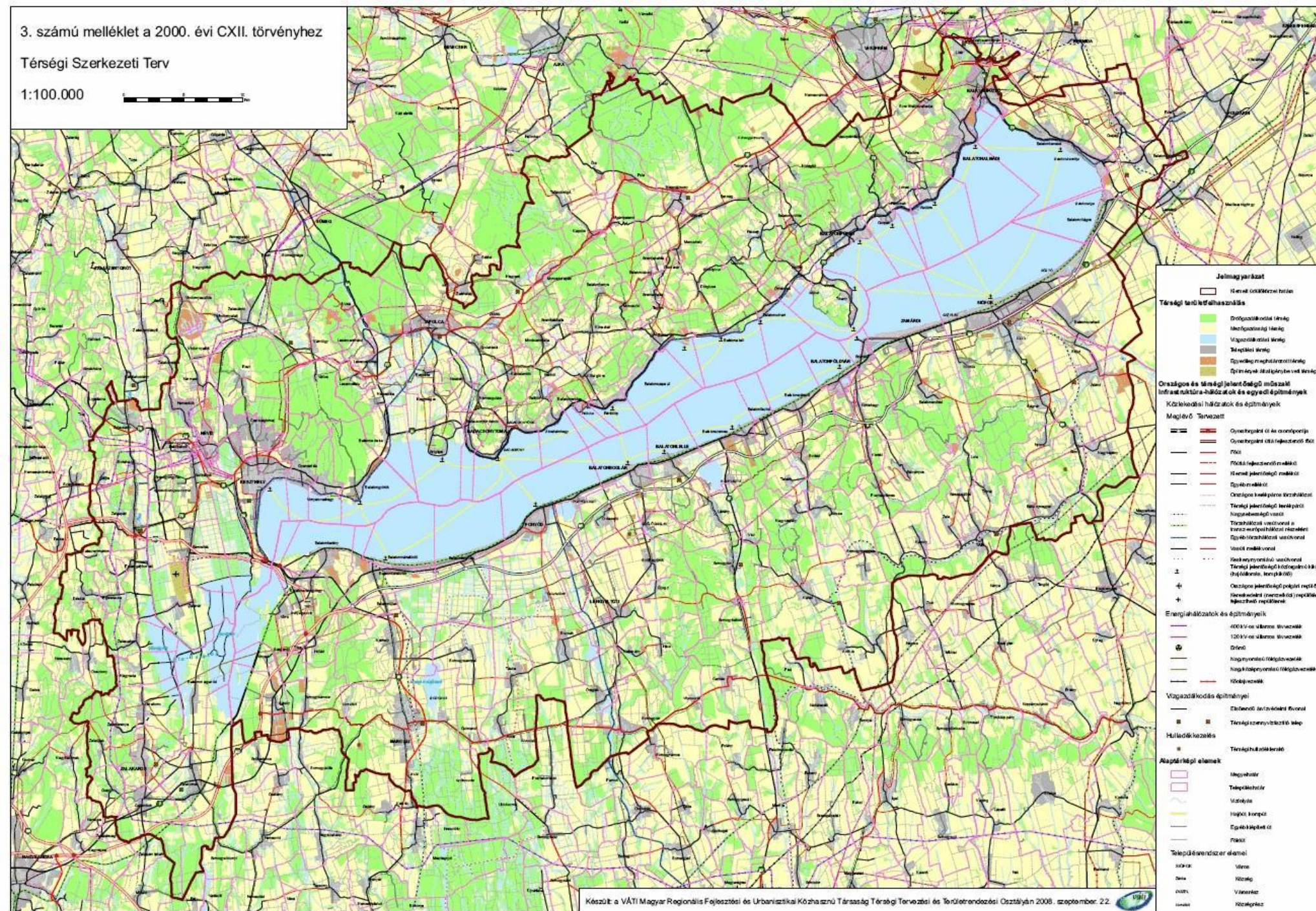

Település koordinációs terv

Balaton Üdülőkörzet Regionális Rendezési Terve, 1979

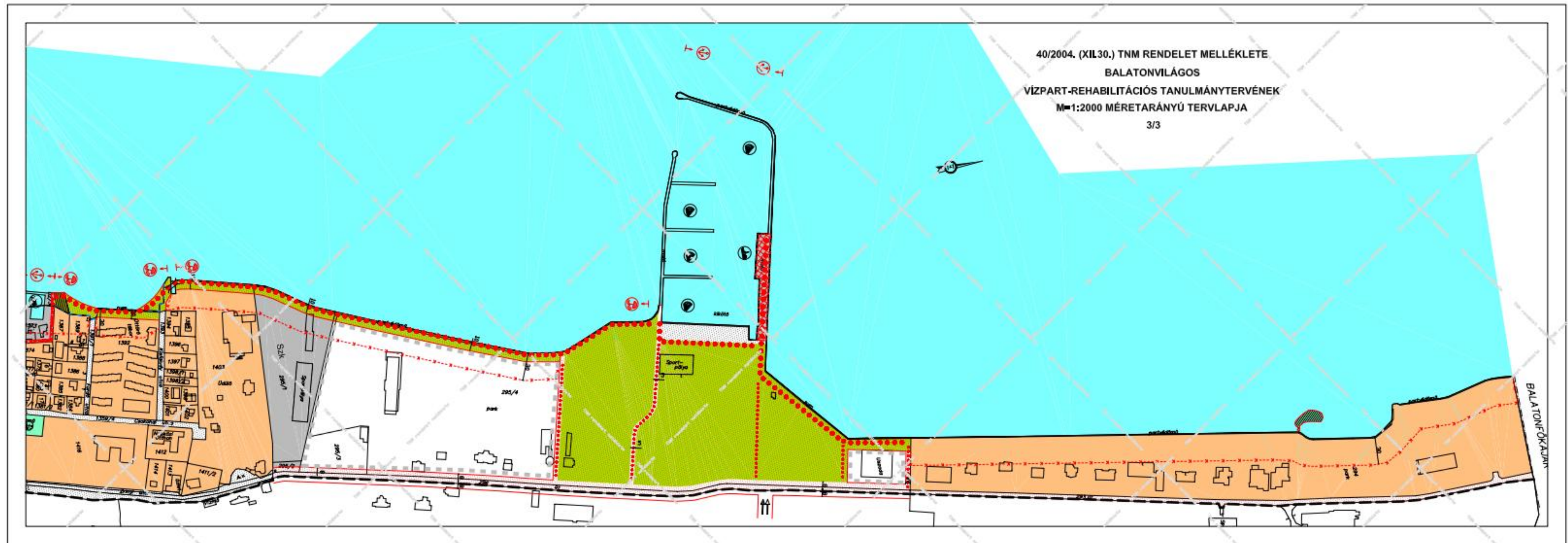
Balaton kiemelt üdülőkörzet területrendezési terve

2000

2018

Vízpart-rehabilitációs tanulmánytervek, 2004-2006

Vízparti Terv, 2025

A vízpart-rehabilitációs tanulmánytervek örökségének továbbélése a Vízparti Tervben

VPRT-hez képest továbbfejlesztett tervi elemek	
Beépítetlenül megőrzendő parti területsáv (változó szélességű)	Beépítetlenül megőrzendő parti területsáv (30 m <)
Természetes partvonal (partvonal)	Természetes partszakasz (területsáv)
Közterület	Közhasználatú terület (beleértve a balatoni közstrandokat)
Felülvizsgálatot követően nem került ábrázolásra	
Jogi partvonal	– (nem cél a tulajdonviszonyok ábrázolása)
Engedély nélkül létesült, megszüntetendő feltöltés	– (helyette: szabályozási partvonal)
Kerékpárút	– (ágazati elképzelések kialakulatlansága)

Vízparti Terv, 2025

A Vízparti Terv vívmányai

– ideértve a területrendezési törvény 2023.12.30. hatályú módosítását

Beépítetlenül megőrzendő parti területsáv (30 m <)

Természetes partszakasz (területsáv)

Közhasználatú terület
(beleértve a balatoni közstrandokat)

Zöldterületek, balatoni közstrandok védelme

Önkormányzati településképi szakhatósági hatáskör
(mólók vízjogi engedélyezése)

Szárazulati nádasok védelme

Területi hatály kiterjesztése

Csónakkikötők helyszíneinek meghatározása

A természetvédelmi szempontok továbbá
a **víz-, erdő- és tájgazdálkodási terület** területfelhasználási
kategória kijelölésén keresztül érvényesülnek.

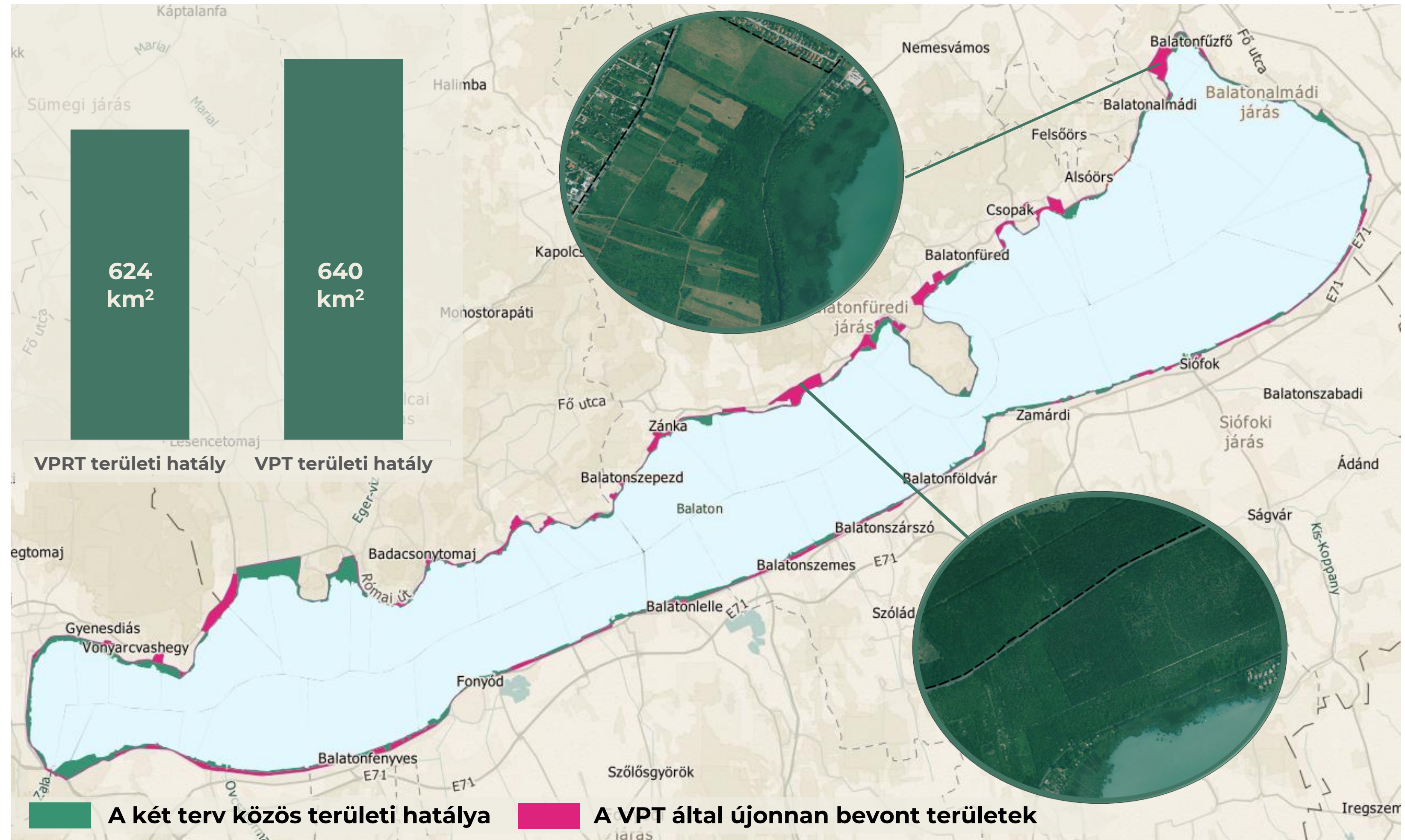
Tervezési terület bővítése

16 km²

Jelentősége:

a beépíthetőség, beépítési magasság NEM növelhető

új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki

Milyen tapasztalatok szűrhetők le az egymást követő tervekből?

A területhasználat néha teljesen a véletlenen múlik és minden természeti ésszerűséget nélkülöz

- vasútmérnöki baki határozza meg a Balaton partvonalát
- északi vasút nyomvonalvezetése a vasúttársaság tulajdonosi körére vezethető vissza
- Nitrokémia Balatonfűzfő

Legfeljebb néhány évtizedre érdemes előre tervezni, nem láthatóak előre a politikai – társadalmi – gazdasági – természeti változások

- Trianon
- turisztikai igények átalakulása (Covid)
- éghajlatváltozás

A legértékesebb központi, közvetlen vízparti területek a XX. század derekára már felparcellázásra kerültek (tehát már akkor „elfogyott a part”), ezért – a partvédelem kétségkívül fontos célján túl – ÚJ közhasználatú területek (strandok, kempingek, szállodák) kialakítása érdekében történtek a feltöltések, ami mára ökológiai szempontból már nem elfogadható

- Leginkább a strand, zöldterület funkció biztosította a közhasználat fennmaradását – az állami/vállalati üdülők, kempingek átalakulása, privatizációja sokkal inkább bekövetkezett

Hiába a legjobb terv, politikai akarat is kell a természeti értékek megőrzéséhez

- legendás regionális terv sem tudta megakadályozni a tájidegen óriáshoteleket, partfeltöltéseket, a szabadjára engedett zártkerti beépítéseket
- a vízpart-rehabilitációs tanulmánytervek sem a kempingek apartmanházakkal történő beépítését, ezek mind kifejezetten a tervek ellenében születtek

» MEGÚJULÓ TELEPÜLÉSTERVEK

TELEPÜLÉS- és TÁJKÉPVÉDELMI RENDELKEZÉSEK beépítése a helyi építési szabályzatba

MÓLÓK!

1. EGYEDI
építészeti
településképi
követelmények:

Építési hely, beépítési
magasság meghatározása
külterületen is!

Építmények
tömegformálása, léptéke
tető irányultsága, kialakítása

Építmények
anyaghasználata, színezése
tagolás, nyílászárók

Építmények
homlokzati kialakítása
*műszaki berendezések (napelemek,
klímák) elhelyezhetősége*

Zöldfelületek kialakításának módja
„elbabérmeggyesedés”

Feltétel a településképi szempontból meghatározó terület lehatárolása

**2. TERÜLETI
építészeti
településképi
követelmények:**

Telepítési mód, **építési hely**

Belterületen
telekstruktúra, utcakép

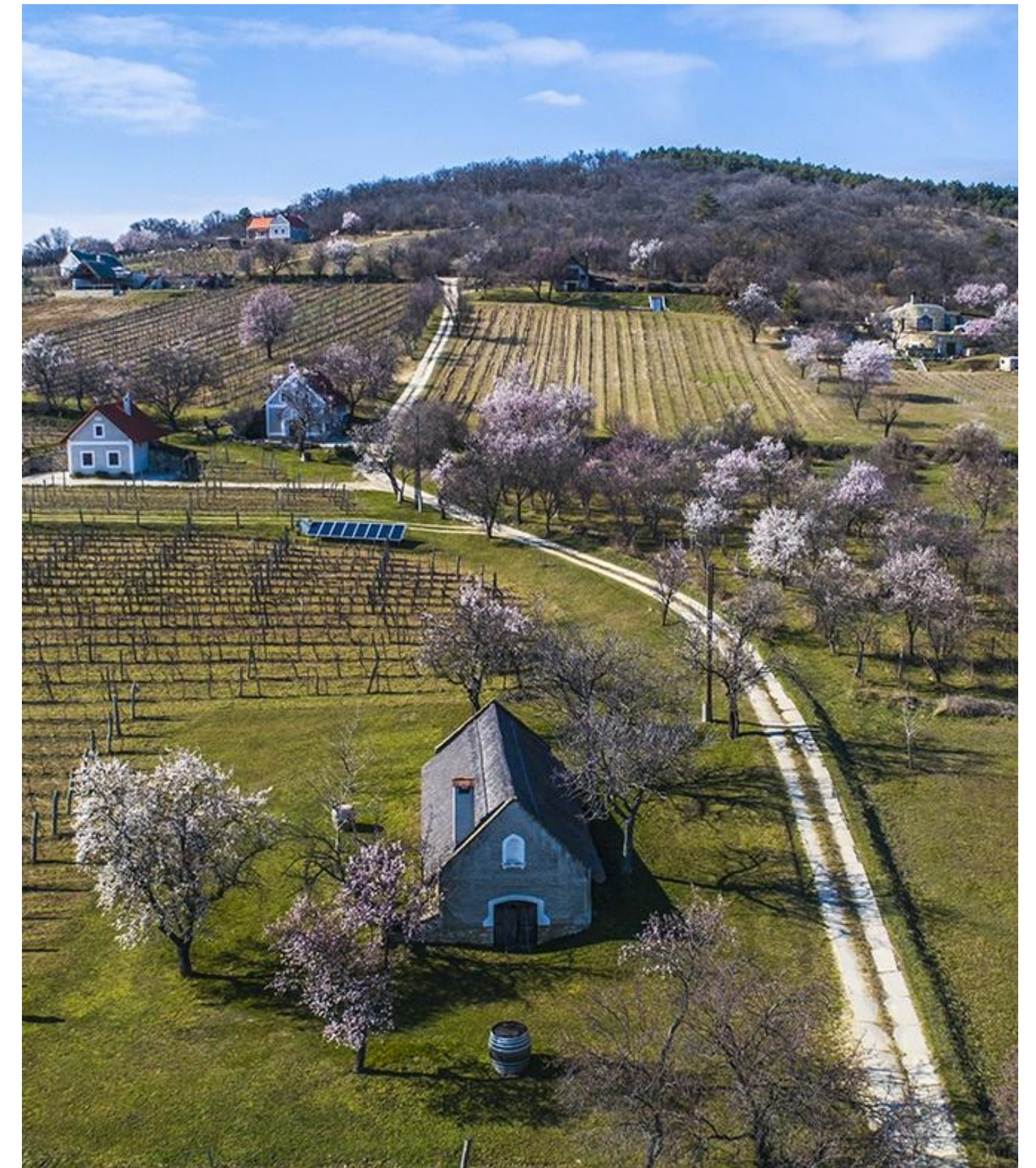
Külterületen **tájkép**
Balatonról (vízről)való látkép! / építési hely

**3. CÉGÉREKRE,
BERENDEZÉSEK
épületen való
elhelyezhetőségé
re vonatkozó
településképi
követelmények:**

Mérete

Színe, anyaga

Berendezések erkélyen, teraszon ill.
épület homlokzatán történő
elhelyezése **feltételekhez köthető**

Településképvédelmi eszközök

Balatoni Mediterrán Botanikus kert

Szakmai konzultáció
HÉSZ kötelezővé teheti!

*Lehetőség a
szemléletformálásra!*

Településképvédelmi eljárás

Településképi bejelentési eljárás
HÉSZ kötelezővé teheti!

Engedélyhez NEM kötött
építési tevékenységek

Zöldfelület elhelyezése,
területhasználat megkezdése

Cégérek, műszaki berendezések

Településképi kötelezés

Településképvédelmi bírság
HÉSZ -ben rendelkezni kell róla!

0,2 – 2 M Ft

Szerzett jogok hálójában: beépítésre szántként kijelölt, még beépítetlen területek

Köszönöm a figyelmet!

dr. Borbély Sarolt

